

ESITYSLUONNOS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI MAAKUNTIEN TIETO- JA VIESTINTÄTEKNISTEN PALVELUJEN VALTAKUNNALLISEN PALVELUKESKUKSEN TEHTÄVISTÄ JA KÄYTTÖVELVOITTEEN PIIRIIN KUULUVISTA PALVELUISTA**1 Esitettävä asetus**

Muistion liitteenä olevalla luonnoksella valtioneuvoston asetukseksi esitetään säädettäväksi hallituksen esityksessä maakuntien perustamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamisesta ehdotetun lain (HE 15/2017 vp, jäljempänä maakuntalaki) 123 §:n tarkoittamalla tavalla tarkemmin 121 §:ssä tarkoitetun maakuntien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen valtakunnallisen palvelukeskuksen tehtävistä ja 120 §:ssä tarkoitetun käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista. Em. hallituksen esitys on eduskunnan käsiteltävänä.

2 Lainsäädäntö

Maakuntalain (/) 16 luvussa sen 119 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään maakuntien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksesta.

Maakuntalain 119 §:n mukaan valtakunnalliset palvelukeskukset ovat maakuntalaissa säädetyllä tavalla maakuntien yhteisesti omistamia osakeyhtiötä, joissa valtio voi olla osakkaana. Palvelukeskusten asiakkaita ovat maakunnat, maakuntien määräysvallassa olevat yhteisöt sekä 4 §:ssä tarkoitetut maakunnan tytäryhteisöt, jotka eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla. Palvelukeskusten tehtävänä on tuottaa itse tai hankkia ostopalveluina maakuntalaissa tarkoitettuja asiantuntija- ja tukipalveluja omistajilleen ja asiakkailleen.

Tieto- ja viestintätekniisten palveluiden palvelukeskuksen tehtävistä säädetään maakuntalain 122 §:ssä. Pykälän mukaan tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksen tehtävänä on tuottaa tietohallinto-, kehittämis-, integraatio- sekä tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluja.

Lisäksi maakuntalain 119 §:n 4 momentin mukaisesti tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksen tulee ylläpitää ja tarjota maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveystalvveluja tuottaville yhteisöille, säätiöille ja itsenäisille ammatinharjoittajille asiakas- ja potilastietojen käsittelyn ja integraation edellyttämiä sähköisiä palveluja, jos se on välttämätöntä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 58 §:n mukaisten velvoitteiden toteuttamiseksi.

Maakuntalain 120 §:n säädetään maakuntien velvollisuudesta käyttää palvelukeskusten tuottamia palveluja. Säädöksen mukaan maakunnan ja maakunnan tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on käytettävä 120-121 §:ssä tarkoitettuja palvelukeskusten tuottamia palveluja, ellei maakuntalain 121 §:ssä tarkoitetuissa palveluissa muun palveluntuottajan tarjoaman palvelun käyttö ole tietyssä toiminnassa tai asiassa taikka sen osassa välttämätöntä taloudellisesta, toiminnallisesta, teknisestä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä.

Maakuntalain 123 §:ssä säädetään, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 121 ja 122 §:ssä tarkoitetuista palvelukeskusten tehtävistä ja 120 §:ssä tarkoitettua käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista. Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava maakuntia ja tarvittavassa laajuudessa maakunnan tytäryhteisöjä.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin maakuntalain 123 §:n perusteella tarkemmin maakuntien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksen maakuntalain 122 §:n mukaisista tehtävistä sekä maakuntalain 120 §:ssä tarkoitettua käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista.

2.1 Maakuntien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen valtakunnallisen palvelukeskuksen perustaminen ja toiminnan lähtökohdat

Tieto- ja viestintätekniisten palvelujen valtakunnallisen palvelukeskuksen (ICT-Palvelukeskus Vimana Oy, jäljempänä palvelukeskus tai Vimana Oy) tehtävänä on tuottaa yhteisiä tietohallinto-, tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluita maakunnille ja valtion viranomaisille. Tämä tapahtuu kilpailuttamalla markkinoilta palvelukokonaisuuksia sekä kehittämällä ja tuottamalla asiakkaille digitalisaatiota ja ICT:n hyväksikäyttöä edistäviä yhteisiä ICT-infrapalveluita, toimialariippumattomia ja toimialasidonnaisia järjestelmäpalveluita sekä asiantuntijapalveluita. Palvelukeskus toimii osana asiakkaiden kokonaisvaltaista ICT-palveluntuottaja ekosysteemiä.

Palvelukeskus hyödyntää tuottamisessa laajasti markkinoilta kilpailutettuja ratkaisuja. Palvelukeskuksella tavoitellaan maakuntien palvelujen digitalisaation vahvaa edistämistä ja sitä kautta myös toiminnallisia ja laadullisia parannuksia maakuntien toiminnassa sekä kustannustehokkuutta ICT-palvelujen järjestämiseen ja tuotantoon. Palvelukeskuksen avulla on tarkoitus yhtenäistää toimintatapoja ja lisätä tiedon yhteentoimivuutta sekä tarjota asiantuntijaosaamista kaikkien maakuntien käyttöön.

Tehtyjen selvitysten sekä maakunnista saatujen suunnitelmien perusteella maakunnille siirtyvien tietojärjestelmien, ICT-infrastruktuurin ja niitä koskevien sopimusten kirjo on erittäin laaja. Erilaisissa kehittämishankkeissa on tavoiteltu valtakunnallisuutta, mutta merkittäviä laajoja hankkeita ei ole ollut, poikkeuksena KELAn toimeenpanemat valtakunnalliset palvelut. Vapaaehtoisuus ei ole juuri johtanut laajaan yhteistyöhön ja kustannussäästöjen hakemiseen.

Nykyisten järjestelyjen yhtenäisyys ja kustannustehokkuus vaihtelevat. Muutamissa maakunnissa tukitoimintojen ja soten tietojärjestelmät ovat pitkälle yhtenäistettyjä. Valtaosassa maakuntia ICT toimii hajautetusti ja samoilla alueilla on lukuisia tietojärjestel-

miä sekä palveluntuottajia. Monet palveluntuottajat toimivat aluerajojen yli eri sopimuksilla maakuntien kanssa. Maakunnissa on edessään mittava konsolidaatio ja päällekkäisyyksien karsiminen.

Valtioneuvosto päätti palvelukeskusyhtiön perustamisesta 8.6.2017. Yhtiö perustettiin 29.6.2017 ja sen nimeksi tuli Vimana Oy. Perustamistehtävät toteutti ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus). Perustamisen yhteydessä yhtiön koko osakekanta tuli merkityksi valtiolle. KEHA-keskus siirsi yhtiön työ- ja elinkeinoministeriön omistukseen 22.11.2017. Työ- ja elinkeinoministeriö siirsi yhtiön osakkeiden hallinnan ja omistajaohjauksen valtiovarainministeriölle 1.1.2018 lukien.

Maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaannpanosta annetun lain (xxx/201x) 40 §:n perusteella valtio huolehtii maakuntalain 16 luvussa tarkoitettujen maakuntien palvelukeskusten perustamisen edellyttämistä toimenpiteistä. Palvelukeskusten osakkeet luovutetaan maakunnille vastikkeetta 1 päivään tammikuuta 2021 mennessä. Omistuksen jakautumisesta on säädetty voimaannpanolain 41 §:ssä (asukasluvun mukainen suhde per 31.12.2019). Voimaannpanolain 40 §:n 1 momentissa säädetystä poiketen 10 prosenttia tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksen osakkeista jää valtion omistukseen. Lisäksi 40 §:n 2 momentissa säädetään, että valtiolla on tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksessa yksi kappale yhtiöjärjestyksessä määriteltyjä erilaisia osakkeita. Osake antaa oikeuden estää yhtiöjärjestyksen muuttamisen ilman valtion suostumusta, vahvemman oikeuden päättää osakepääomasta ja vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen enimmäismääristä sekä oikeuden hallituksen jäsenen nimeämiseen.

Maakuntien perustamisen tarvitsemien ICT-ratkaisujen toteutuksen tukemiseksi palvelukeskus on aloittanut palvelujen valmistelun ennen maakuntauudistuksen lainsäädännön voimaantuloa ja maakuntien perustamista. Valmistelua on tehty tiiviissä yhteistyössä maakuntien esivalmistelutoimijoiden kanssa. Nykyisen suunnitelman pohjalta palvelukeskus valmistelee ja toteuttaa vuoteen 2020 mennessä maakunnille valikoituja yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja ja yhteisiä integraatiopalveluja. Näitä ovat esimerkiksi yhteisen käyttäjä- ja käyttövaltuushallinnan ratkaisu, tietoverkkojen kytkentäydin kansallisiin ratkaisuihin kytkeytymiseksi, tietoverkko- ja tietoliikennepalvelut, yhteinen viestintä- ja työskentely-ympäristö, yhteinen asianhallintajärjestelmä, yhteiset verkkosivustopalveluratkaisut sekä järjestäjän yhteiset tiedolla johtamisen työkalut. Lisäksi palvelukeskus toteuttaisi maakuntien liittymisen sellaisiin valtion viranomaisten tuottamiin ratkaisuihin kuten Suomi.fi -palveluun sekä suunnittelun edetessä muihin toimialasidonnaisiin valtion viranomaisten tuottamiin ratkaisuihin. Pelastuslaitosten kanssa on aloitettu yhteinen projekti, joka tähtää pelastustoimen valvonnan tietojärjestelmähankintaan. Lisäksi yhtiö valmistelee perustietotekniikan hankintoja ja on aloittanut neuvontapalvelut hankinnoista ja sopimuksista.

Vuodesta 2020 aikana palvelukeskus laajentaa vaiheittain ja pidemmällä aikavälillä yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palveluiden käyttöä ja toteuttaa ICT-infrastruktuurin ja tietojärjestelmien konsolidointia maakuntien tukena. Tavoite on, että palvelukeskus myös tukee valtion tuottamien tietojärjestelmien käytön ja integraation tarvitsemia yhteistä suunnittelu- ja kehitystyötä, jotta voidaan toteuttaa arkkitehtuurisesti kestävä ja hallittava kokonaisuus maakuntien ja ministeriöiden välillä. Tavoitetilana on, että pal-

velukeskus vastaa lainsäädännössä määriteltyjen yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palveluiden, yhteisen integraation ja yhteentoimivuuden edellyttämän infrastruktuurin järjestämisestä maakunnille pääosin 2022 loppuun mennessä.

Palvelukeskuksella on sen asiakasohjausta ja toiminnan kehittämistä tukeva asiakasneuvottelukunta. Hallitus nimittää asiakasneuvottelukunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenet kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Asiakasneuvottelukuntaan kuuluvat kaikkien maakuntien nimeämät edustajat sekä valtion ja yhtiön edustajat.

2.2 Tavoitteet

Palvelukeskuksen perustamisen tavoitteena on ollut, että sen toteuttamin digitalisaation ja yhteentoimivuuden toimenpitein pystytään aikaansaamaan vuoteen 2025 mennessä selkeä tehokkuuden lisääminen ja kustannusten pienentäminen maakunnissa ja niihin kuuluvissa organisaatioissa ja yksiköissä. Kustannushyötyjä tavoitellaan tietojärjestelmien konsolidoinnilla, päällekkäisyyksien poistamisella ja ICT:n kokoamisella, kun se on kokonaisuuden kannalta kannattavaa. Lisäksi kustannustehokkuutta tavoitellaan palvelukeskuksen toiminnassa. Palvelukeskuksen tavoitteena on pidemmällä aikavälillä erityisesti perustietotekniikkakustannusten aleneminen. Palvelukeskuksen tehtävänä yhdessä muiden kansallisten palvelukeskusyhtiöiden ja toimijoiden kanssa on varmistaa, että maakunnille kehitettävät uudet yhteiset tietojärjestelmät ja niitä tukevat palvelut sekä uusi yhteinen infrastruktuuri toteutuvat julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kokonaisarkkitehtuurissa määritellyn mukaisesti.

Valtiovarainministeriö on selvittänyt tunnetun kansainvälisen tutkimus- ja konsultointiyrityksen Gartnerin kanssa yhteisten palvelujen ja keskitettyjen palvelukeskusten avulla toteutetusta digitalisoitumisen edistämisestä saatuja kansainvälisiä kokemuksia. Selvitys on julkaistu 31.5.2018 (www.alueuudistus.fi/artikkeli/-/asset_publisher/gartner-on-arvioinut-maakunta-ja-soteuudistuksen-digimuutosta). Selvityksessä on paneuduttu Kanadassa, Pohjois-Irlannissa, Australiassa ja Yhdysvalloissa toteutettuihin kuuheen toiminnan ja digitalisoitumisen kehittämisen kokonaisuuteen kustannustehokkuuden, vaikuttavuuden, innovaatioiden ja uusien ratkaisujen, osaamisen ja laadun sekä yhtenäistämisen ja tiedon hyödyntämisen näkökulmista.

Kansainvälisten kokemusten perusteella kustannustehokkuutta on saavutettu yhdistämällä tietojärjestelmiä ja datakeskuksia suuremmiksi kokonaisuuksiksi, sekä hyödyntämällä suurempia volyymejä hankinnoissa ja karsimalla päällekkäisiä sopimuksia koskien lisenssejä, toimistosovelluksia ja työasemapalveluja sekä karsimalla päällekkäisiä toimintoja. Yhteiset järjestelmät ovat myös vähentäneet hankinta-, kehitys- ja ylläpito-kustannuksia. Esimerkiksi Kanadassa yhden osavaltion hajanaisen ICT:n organisointi klustereihin tuotti noin 11 milj. euron vuotuisen säästön ja toisen osavaltion tapauksessa ICT-palvelutuotannon ja infrastruktuurin konsolidoinnilla saavutettiin lähes 20 milj. euron vuotuinen säästö. Pohjois-Irlannissa julkisen hallinnon palvelukeskuksella ja sen myötä toteutetulla konsolidoinnilla saavutettiin lähes 100 milj. euron vuotuinen säästö.

Kansainvälisten kokemusten perusteella kansallisesti yhteentoimivilla palveluilla on parannettu kansalaisten ja palveluita käyttävien asiantuntijoiden asiakaskokemusta. Yhteisillä palveluilla on myös parannettu kansalaisten yhdenvertaisuutta ja saavutettu myös muita yhteiskunnallisia tavoitteita. Selvityksen toteuttaja arvioi tämän perusteella,

että yhteiset (ICT-, infra- ja tietojohdamisen) palvelut mahdollistavat maakuntien keskittymisen tärkeisiin ydintehtäviin. Selvityksen toteuttaja on todennut, että palveluiden tehokas yhteinen toteuttaminen on mahdollistanut sen, että innovaatiotoiminnalle ja uusien ratkaisujen kehittämiseksi on riittänyt enemmän resursseja. Siten se arvioi, että maakunnissa tai kansallisella tasolla syntyneitä innovatiivisia ideoita pystytään toteuttamaan tehokkaammin ja yhdenvertaisemmin yhteisten palveluiden kautta. Täten julkinen sektori voi edistää digitalisaatio-kehitystä ja jopa toimia edelläkävijänä pystyen näin palvelemaan kansalaisia paremmin.

Selvityksen mukaan palveluiden keskittämisellä mahdollistetaan parhaan osaamisen jakaminen kaikille maakunnille. Hyvistä osajista on pulaa. Palveluiden keskittäminen mahdollistaa erityisen osaamisen kehityksen eri alueiden, kuten esimerkiksi tietoturvan, analytiikan sekä tarvittavien teknologioiden ja menetelmien osalta. Osaamisella varmistetaan laadukkaat palvelut ja asiakastyytyväisyys. Selvityksen toteuttaja tuo esille, että yhtenäisillä toimintatavoilla ja järjestelmillä tehostetaan toimintaa ja parannetaan palveluiden kansallista yhteentoimivuutta. Yhteisten toimintamallien ja niihin pohjautuvien tietojärjestelmien päälle on helpommin toteutettavissa yhtenäiset tietomallit, jotka edelleen mahdollistavat helpommin integroituvien ja kansalaiskeskeisten palveluiden tuottamisen. Tiedon tulee olla oikea-aikaisesti alueellisista rajoista riippumatta kansalaisten ja asiantuntijoiden saatavilla.

Gartnerin läpikäymien kansainvälisten esimerkkien pohjalta keskitettyjä palvelukeskuksia on hyödynnetty julkishallinnon palveluiden digitalisaatiossa, ICT-konsolidaatiossa ja hallinnon tehostamisessa säästöjen aikaansaamiseksi ja toiminnan laadun parantamisessa. Näiden raporttien perusteella ICT-asiantuntemuksen kokoamisella, ICT-laitteiden, tietoverkkojen ja ohjelmistojen standardoinnilla ja konsolidaatiolla, tehokkaalla kilpailuttamisella ja läpinäkyvällä hinnoittelulla saavutettiin näissä maissa merkittäviä taloudellisia säästöjä (käyttäjäkohtainen kustannus aleni 10-30 %) eri ICT:n kustannusalueilla, kun poistettiin päällekkäistä ICT-infrastruktuuria (25-50 %), hallintoa ja samalla saavutettiin tukipalveluiden laadun ja asiakastyytyväisyyden nousua. Gartner on arvioinut maakuntauudistuksen IT-toiminnan tehostamisen hyötypotentiaaliksi noin 150 milj. euroa vuodessa. Lisäksi merkittävästi suurempi jopa useiden miljardien euron hyötypotentiaali on Gartnerin arvion mukaan saatavissa toiminnan ja prosessien kehittämiseen perustuvista digitalisaation toimintahyödyistä.

Maakuntien toimittaman tiedon pohjalta on arvoitu maakuntien ICT-ympäristön lähtötilannetta. Tämän tiedon pohjalta seitsemän maakuntaa lähtee liikkeelle täysin hajauteissa ICT-ympäristöstä eli lähes jokaisella maakuntaan kuuluvalla kunnalla on oma ICT-ympäristönsä. Maakunnista neljä on keskittänyt ICT-ympäristöjä sote-ratkaisun ympärille. Vain kolmessa maakunnassa on kohtuullisen keskitetysti järjestetty ICT-ympäristö. Muista maakunnista ei ollut tietoja käytettävissä. Edellä mainittu tarkoittaa sitä, että esimerkiksi tietoverkkoratkaisuja, käyttäjähallinnan ratkaisuja, talous- ja henkilöstöhallinnon ratkaisuja, asianhallinnan ratkaisuja sekä myös sote-alueen ratkaisuja on yhtä monta kuin on maakuntaan kuuluvia kuntia.

Maakuntien nykytilanteessa niillä arvioidaan olevan jopa kymmenentuhatta erilaista tietojärjestelmää, yli 100 000 erilaisia ICT-laitteita (toimisto- ja mobiililaitteita), tuhansia palvelimia ja yli 400 konesalia (konesalien määrään on vaikuttanut myös vanhentuneet sote-ohjelmistot). Arvio perustuu maakuntavalmistelussa kerättyyn tietoon ja sen

perusteella muodostettuun arvioon. Valmistelutietojen mukaan esimerkiksi pöytätyö-
asemia ja kannettavia on Varsinais-Suomessa yhteensä 17 700 kpl, Uudellamaalla
42 900 kpl, Pirkanmaalla 17 000 kpl, Kainuussa 2 500 kpl ja Etelä-Pohjanmaalla 7 500
kpl. Uusimaa on arvioinut siirtyvien tietojärjestelmien määrän olevan noin 2 300 kpl ja
palvelimien määrän noin 1 250 kpl.

Nykytilan hajanaisuuden perusteella on nähty tarpeelliseksi saada valtakunnallinen toi-
mija, joka voi toteuttaa maakuntarajojen ylittävää ICT-infrastruktuurin konsolidointia
ja ohjelmistojen standardointia sekä tuottaa maakunnille tieto- ja viestintätekniisiä pal-
veluja sekä integraatiopalveluja valtakunnallisiin ja yhteisiin tietojärjestelmiin. Tavoit-
teena on vaiheittain toteutettujen sairaanhoitopiirien ja kuntakohtaisten tietojärjestel-
mien järjestelmämigraatioiden kautta poistaa päällekkäisiä järjestelmiä sekä ottaa käyt-
töön palvelukeskuksen tuottamia yhteisiä perustietojärjestelmiä.

Vaihtoehtona olisi hajautettu toimintamalli, jossa jo koottuja järjestelmiä ja palveluja
hajautuu lukuisten organisaatioiden ylläpitämiksi ja samankaltaisia tehtäviä hoidetaan
jokaisessa maakunnassa. Samoja tehtäviä toteuttaviin tietojärjestelmiin investoitaisiin
kaikissa maakunnissa ja palveluja tuotettaisiin erilaisilla toimintamalleilla. Järjestel-
mien kapasiteettipotentiaali jäisi vajaakäytölle.

2.3 Vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Palvelukeskuksen alkuvaiheen toimintaa ja palvelujen valmistelua rahoitetaan valtion
talousarviosta (momentti 28.70.05) ja valtio-omistajan toteuttamalla pääomittamisella.
Valtion vuoden 2017 ja 2018 talousarvioiden ja vuosien 2019-2022 julkisen talouden
suunnitelmaan sisältyvien päätösten pohjalta valtio on varautunut rahoittamaan yhtiön
toimintaa vuosina 2018-2019 valtion talousarviosta yhteensä noin 13 milj. eurolla ja
lisäksi palvelukeskukselle siirrettävillä osakkeilla n. 30 milj. eurolla.

Vuodesta 2021 alkaen yhtiön rahoitus on tarkoitus tapahtua palveluista saatavilla pal-
velu- ja asiakasmaksuilla. Lisäksi tuloja tulee hankintoihin liittyvistä komissioista. ICT-
kustannukset ovat osa maakuntien kustannuksia. Palvelukeskuksen palveluista maakun-
nille syntyvät kustannukset selviävät maakuntien talousarvion laadintaprosessissa. Val-
tiolta maakunnille siirtyviin tehtäviin liittyvät tietojärjestelmät ja niiden kustannukset
ja rahoitus on myös huomioitava.

Alustava laskelma asiakasmaksuista on suunniteltu valmistuvan vuoden 2018 syksyllä.
Vuosien 2019-2022 julkisen talouden suunnitelmassa palvelukeskuksen toimintaa on
nykyisin ratkaisuin varauduttu vuonna 2020 rahoittamaan 1,5 milj. eurolla. Mahdolli-
sesti palvelukeskus voi joutua hankkimaan muuta rahoitusta esimerkiksi uuden pää-
oman tai pitkäaikaisen lainarahoituksen muodossa. Vuoden 2020 rahoitustarpeet on tar-
koitus läpikäydä vuosien 2020-2023 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä. Palve-
lukeskuksen tulorahoitus vakiintuu, kun palveluiden käyttöönotto maakunnissa etenee
pääasiassa 2022 loppuun mennessä. Palveluiden käyttöönotto tapahtuu vaiheittain tai
siirtymäajan puitteissa esimerkiksi johtuen olemassa olevista palvelusopimuksista.

Asetusta valmisteltaessa ei ole vielä päätetty, miten maakuntien yhteisten tietojärjestelmien kehittämisen ja käyttöönoton rahoitus tullaan toteuttamaan eikä esimerkiksi sitä, millaisin panoksin valtio ja maakunnat osallistuvat yhteisen ICT:n kehittämiseen. Julkishallinnon yhteistä ICT:n ja digitalisaation kehittämistä ja toimeenpanoa (esimerkiksi KaPA, SADe, Akusti, hallitusohjelman digitalisaation kärkihankkeet) on toteutettu valtion talousarviossa olevalla erityisrahoituksella tai valtion rahoituksella ja sitä täydentävällä omarahoituksella.

Valtioneuvosto on linjannut periaatepäätöksellä maakuntien tietojärjestelmien ohjaamisesta, hallinnoinnista ja kehittämisestä. Periaatepäätöksen mukaisesti maakuntien yhteisen ICT-palvelukeskuksen ja Sotedigi -kehitysyhtiön toteuttamat investoinnit näkyvät maakuntien käyttötalouden menoina, jotka katetaan maakuntien yleiskatteisella valtionrahoituksella. Siirtymävaiheessa vuosina 2017-2022 investointeihin voidaan osoittaa erillistä rahoitusta.

Muut vaikutukset

Palvelukeskuksen kilpailuoikeudellista ja hankintaoikeudellista asemaa on selvitetty maakuntalainsäädännön valmistelun ja eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Selvitysten perusteella maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset eivät näyttäisi olevan ongelmallisia kilpailu-, hankinta- ja valtiontukilainsäädännön näkökulmasta. Eduskunnan hallintovaliokunta on 22 päivänä maaliskuuta 2018 antamassaan lausunnossa maakunta- ja sote-järjestämislakiesityksessä (HaVL 3/2018 vp—HE 15/2017 vp—HE 57/2017 vp) käynyt läpi myös palvelukeskusten käyttövelvoitetta. Saamiensa tietojen perusteella valiokunta katsoi, että Vimana Oy:n palvelujen käyttövelvoitteella ei vaikuteta määräysvaltasuhteen olemassaoloon niin, että määräysvaltasuhde poistuisi. Maakuntalaissa säädetty käyttövelvoite ei poista maakuntien määräysvallan olemassaoloa palvelukeskusyhtiössä.

Palvelukeskus ei myy palveluitaan lähtökohtaisesti muille kuin omistajilleen. Näin ollen se ei voisi olla määräävässä markkina-asemassa markkinoilla. Nykytilanteessa markkinoilla on myös runsaasti muita tarjoajia. EU:n tuomioistuimen lähtökohtana on ollut se, että määräävä asema on todennäköinen, yhdistettynä muihin markkinaolosuhteisiin, jos yrityksen markkinaosuus on yli 40 prosenttia (esim. asia 27/76). Nykytiedon perusteella arvioituna palvelukeskusten toiminnan laajuus ei saavuta EU:n tuomioistuimen ratkaisun mukaista rajaa.

Palvelukeskus kilpailuttaa tavara- ja palvelumarkkinoilta useiden maakuntien kysyntää. Tämä ei tee siitä kuitenkaan niin suurta ostajaa, että sen voitaisiin epäillä tuovan määräävän markkina-aseman suhteessa muihin toimijoihin. Palvelukeskus on julkinen hankintayksikkö ja voi toimia yhteishankintayksikkönä. Se toimii hankintadirektiivin ja hankintalainsäädännön periaatteiden mukaisesti ja toiminnan tavoitteet tukevat niissä tavoiteltujen päämäärien toteuttamista.

Palvelukeskuksen käyttövelvoite ei vähennä markkinoilta ostettavien palveluiden määrää. Palvelukeskus tuottaa maakuntien tietojärjestelmiin ja tietohallintoon liittyviä hankkeita ja hankintoja sekä tukee yhtenäisten tietojärjestelmien toteutumista maakuntahallinnossa. Selvityksen arvion perusteella käyttövelvoite ei sisällä kiellettyjä vaikutuksia markkinoihin. Omistajilla on kyky vaikuttaa palvelukeskuksen toimintaan ja hinnoitteluun yhtiön hallintoelimissä käyttämänsä ratkaisevan määräysvallan kautta.

Palvelukeskuksen toimintaa on arvoitu selvityksessä myös valtiontukilainsäädännön näkökulmasta. Valtiontukisääntely ei estä viranomaisia perustamasta yrityksiä tuottamaan palveluita itselleen eikä perustamasta yritystä markkinoille. Julkisesti rahoitettu toiminta ei ole sellaisenaan valtiontukilainsäädännön kieltämää.

Valtion toimenpiteen katsotaan vääristävän tai uhkaavan vääristää kilpailua, jos se on omiaan parantamaan tuensaajan kilpailuasemaa verrattuna muihin yrityksiin, joiden kanssa se kilpailee (yrityksen saama valikoiva etu). Palvelukeskuksen toiminta ei ole taloudellista toimintaa markkinoilla, kun toiminta palvelee omistajia. Palvelukeskus tarjoaa tuotteita ja palveluja pääasiassa omistajille. Markkinoille tapahtuva tarjonta ei ylitä lähtökohtaisesti hankintalain ulosmyyntirajoja ja on käytännössä rajautumassa lainsäädännön edellyttämiin erityistilanteisiin. Toiminta ei silloin kuulu EU:n valtiontukisääntelyn soveltamisalaan.

Siltä osin kuin palvelukeskus myisi sidosyksikön mukaisen ulosmyyntirajojen sisällä, voidaan sen katsoa olevan taloudellista toimintaa. Kun ulosmyynti on kansallisen hankintalainsäädännön rajoissa, jää ulosmyynti niin vähäiseksi, ettei valtiontukiongelmia aiheudu. Tällöin ulosmyynnissä edellytetään kuitenkin kirjanpidon eriyttämistä.

Kun palvelukeskukset toimivat yhtiömuodossa, niillä ei ole muihin markkinatoimijoihin nähden etua siitä, että ne ovat julkisomisteisia. Jos ne toimisivat esimerkiksi liikelaitoksena, olisi niillä konkurssisuoja sekä erilainen verokohtelu, mitä on yleensä pidetty kilpailuneutraliteetin kannalta ongelmallisena.

Palvelukeskuksen ei odoteta merkitsevän laajoja vaikutuksia ICT-markkinoille. Esimerkiksi Gartner on arvioinut vuonna 2017 Suomen IT-markkinoiden arvoksi noin 6,86 miljardia euroa vuodessa ja markkinoiden olevan kasvussa. Palvelukeskuksen kilpailutettavien palveluiden ja sopimusten arvo ei ole ennakolta täsmällisesti määriteltävissä, mutta mikäli käyttö on esimerkiksi 50 milj. euroa vuodessa, kilpailutusten ja hankintojen laajuus ICT-markkinoilla ei ole erityisen huomattava.

Suomessa toimii runsaasti ICT-palveluja tuottavia yksityisiä yrityksiä ja useita julkiselle hallinnolle palveluja tuottavia kunnallisia ICT-yrityksiä. Balance Consulting Oy:n julkaiseman (tehty 17.5.2018) noin 20 kunnallisen ICT-yrityksen vertailun perusteella niiden ilmoitettu liikevaihto oli 2,2-95 milj. euroa vuonna 2017. Yli 20 milj. euron liikevaihtoon ylsi seitsemän kunnallista ICT-yritystä. Kuuden kunnallisen ICT-yrityksen liikevaihto oli alle 5 milj. euroa vuodessa. Henkilöstön määrä kunnallisissa ICT-yrityksissä vuonna 2017 oli keskimäärin pienimmässä yrityksessä 21 ja suurimmassa 833 henkilöä.

Esimerkiksi Tietoviikon vuonna 2017 julkaiseman luettelon perusteella 15 suurimman yksityisen tietotekniikka- ja palveluyrityksen liikevaihdot sijoittuvat 275-24 000 milj. euron välille. Palvelukeskuksen liikevaihdon tulisi olla vähintään 29 milj. euroa, jotta se sijoittuisi liikevaihdoltaan 100 suurimman yrityksen joukkoon Suomessa ja yli 80 milj. euroa, jotta se sijoittuisi 50 suurimman yrityksen joukkoon.

Palvelukeskuksen liikevaihdon kehitystä on vielä vaikea arvioida palvelutuotannon ollessa kehitysvaiheessa. Liikevaihto muodostunee muun muassa palvelukeskuksen tuottamien yhteisten ratkaisujen ja palvelujen tuloista ja asiakkaiden palveluihin liittyvästä

läpilaskutuksesta. Palveluista syntyviä tuloja arvioidaan kertyvän toiminnan alkuvuosina 15-30 milj. euroa. Läpilaskutusta syntyy esimerkiksi palvelukeskukselle siirtyvien lisenssien läpilaskutuksesta. Esimerkiksi Uusimaa on arvioinut toimistosovellusten lisenssien läpilaskutuksen olevan luokkaa 10-15 milj. euroa vuodessa ja Eksote 1-1,5 milj. euroa vuodessa.

3 Esitys asetukseksi

Valtioneuvoston asetus maakuntien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen valtakunnallisen palvelukeskuksen tehtävistä ja käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista

1 § *Maakuntien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen valtakunnallinen palvelukeskus*

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että maakuntalain 119 §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittama maakuntien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen valtakunnallinen palvelukeskus on Vimana Oy. Asetuksessa käytettäisiin yhtiöstä määritelmää palvelukeskus.

Vimana Oy on valtion kokonaan omistama osakeyhtiö. Yhtiön omistajaohjaus kuuluu tällä hetkellä valtiovarainministeriölle ja valtio vastaa yhtiön rahoituksesta 1.1.2020 saakka. Yhtiöllä on seitsemänjäseninen hallitus, jossa on ministeriöiden ja maakuntien nimeämiä edustajia. Yhtiön henkilöstömäärä on kesällä 2018 noin 30 henkilöä. Valtion on tarkoitus luovuttaa 90 prosenttia osakkeista maakunnille vastikkeetta viimeistään 1.1.2021 mennessä. Valtion on tarkoitus jäädä yhtiöön osakkaaksi 10 prosentin omistusosuudella ja osallistua yhtiön hallituksen toimintaan.

Palvelukeskuksen sidosyksikköasemaa on selvitetty erillisillä oikeudellisilla selvityksillä. Selvitysten pohjalta unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten ratkaisukäytäntö vahvistaa, että palvelukeskuksella tulee olemaan sidosyksikköasema suhteessa maakuntiin. Palvelukeskus on hankintalaissa tarkoitettu hankintayksikkö. Palvelukeskus on maakuntien ja valtion omistama, jolloin sillä on sidosyksikkösuhde maakuntiin ja valtioon sekä niiden määräysvallan piiriin kuuluviin toimijoihin. Hankintalain 15 §:n mukaan sidosyksikkö voi olla myös usean hankintayksikön määräysvallassa. Palvelukeskuksen tulee lisäksi toimia kaikkien määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden etujen mukaisesti.

Oikeuskäytännön mukaisesti myöskaan palvelukeskuksen käyttövelvoitteella ei ole ratkaisevaa vaikutusta määräysvaltasuhteen säilymiseen. Tosiasiallinen määräysvaltasuhde on esimerkiksi, kun maakunnat tulevat valitsemaan palvelukeskusyhtiön hallitukseen jäseniä osakeyhtiölain mukaisesti ja siten käyttämään ratkaisevaa päätösvaltaa suhteessa yhtiöön ja sen johtoon. Yksittäisen maakunnan ei tarvitse kyetä yksin tehokkaasti myötävaikuttamaan sidosyksikön toimintaan, mutta sen täytyy kyetä siihen yhdessä muiden omistajien kanssa. Palvelukeskus voi siis olla samanaikaisesti usean eri omistajan sidosyksikkö ja niiden määräysvallassa ja tuottaa kaikille näille omistajilleen palveluita sidosyksikköaseman nojalla ilman kilpailutusta. Sidosyksikköasemaa on arvioitava aina tapauskohtaisesti tilanteissa, joissa hankitaan palveluita muutoin kuin yhteishankintana tai yhteishankintaan liittyvänä tukitoimintona.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin palvelukeskuksen asiakkaista. Asiakkaita ovat maakuntalain 119 §:n 3 momentin mukaisesti maakuntien ja maakuntiin kuuluvien liikelaitosten lisäksi maakuntien määräysvallassa olevat yhteisöt, joita ovat palvelukeskukset ja muut maakuntien yhteisesti omistamat yhteisöt sekä maakunnan tytäryhteisöt, jotka eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla. Palvelukeskuksen asiakkaana voi olla myös sellainen maakuntien määräysvallassa oleva yhtiö tai muu yhteisö, jossa muuna omistajana on esimerkiksi kunta. Maakuntalain 119 §:n 3 momentin asiakasmääritelmä kattaa lisäksi maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset, esimerkiksi SoteDigi Oy:n. Näin ollen valtakunnalliset palvelukeskukset voisivat myydä palveluita toisilleen omistajansa sidosyksikköinä. Valtion ollessa yksi yhtiön omistajista ja siinä määräysvaltaa käyttävistä tahoista voi yhtiö myös tuottaa palveluja valtionhallintoon kuuluville virastoille ja laitoksille.

Maakuntalain 119 §:n 3 momentin mukaiset asiakkaat olisivat sellaisia, joille palvelukeskus voi tuottaa palveluja sidosyksikkönä. Hankintalain 15 §:n mukaisesti sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä. Lisäksi edellytyksenä on, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksikköön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa ja että yksikkö harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

Hankintalain 15 §:n käänteisen sidosyksikkösäännön perusteella palvelukeskus voi tehdä hankintoja kilpailuttamatta siihen määräysvaltaa käyttävältä hankintayksiköltä tai saman hankintayksikön määräysvallassa olevalta toiselta sidosyksiköltä. Tämän perusteella palvelukeskus voi tehdä hankintoja kilpailuttamatta maakunnilta ja valtiolta. Maakunnilla voi olla määräysvallassaan myös muita sidosyksiköitä, esimerkiksi ICT-yhtiöitä. Palvelukeskuksen ja maakunnan sidosyksikön välillä voi olla in-house sisters -järjestely, mikäli sidosyksikkö on hankintayksikkö ja se on maakunnan määräysvallassa. Käänteinen sidosyksikköasema on mahdollinen myös valtion määräysvaltaan kuuluvan hankintayksikkönä toimivan sidosyksikön (esimerkiksi Valtori) kanssa. Käänteinen sidosyksikkösuhteen olemassaolo on tapauskohtaisesti arvioitava.

Asiakkaita ovat lisäksi maakuntalain 119 §:n 4 momentin mukaisesti sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavat yhteisöt, säätiöt ja itsenäiset ammatinharjoittajat. Näiden toimijoiden asiakkuus olisi rajattu palvelukeskuksen ylläpitämiin ja tarjoamiin asiakas- ja potilastietojen käsittelyn ja integraation tarvitsemiin sähköisiin palveluihin. Tällaisia palveluja olisivat esimerkiksi sähköiset järjestelmät ja palvelut, jotka mahdollistavat Kanta-palveluihin liittymisen. Palvelukeskus ylläpitää ja tarjoaa palveluja näille asiakkaille kilpailuneutraalisti sekä pitää myynnistä ja kustannuksista erillistä kirjanpitoa. Palvelukeskuksen palvelun käyttöä kuitenkin ei edellytetä vaan vaihtoehtoisesti yhteisöt, säätiöt ja ammatinharjoittajat voivat valita muualta palvelun, jolla ne toteuttavat käsittelyn, liittymisen tai integraation.

Maakuntalain 126 § mukaisesti valtakunnalliset palvelukeskukset voisivat perustaa kuntien, valtion ja maakuntien yhteisiä tukipalveluyksiköitä toiminnan synergiahäyötyjen saamiseksi. ICT-palvelukeskuksen tytäryhtiönä voisi toimia yhteisyritys esimerkiksi

maakunnan ja useamman kunnan yhteisiä ICT-palvelujen toteuttamista varten. Tytäryritys toimisi omistajiensa ja määräysvallan käyttäjien sidosyksikkönä.

2 §

Palvelukeskuksen tehtävät ja yhteisten palveluiden järjestäminen

Pykälä sisältäisi säännökset palvelukeskuksen tehtävistä ja yhteisten palveluiden järjestämisestä ja ylläpitämisestä. Järjestämisellä tarkoitetaan tässä asetuksessa palveluiden tuottamista ja kehittämistä eri tavoin ja keinoin. Pykälän 1-3 momentin tehtäviä järjestettäisiin (ts. tuotettaisiin ja kehitettäisiin) ja ylläpidettäisiin lähtökohtaisesti maakuntalain 119 §:n 3 momentin mukaisille asiakkaille.

Pykälän 1 momentin mukaan palvelukeskuksen tehtävä on järjestää ja ylläpitää tietohallinto-, integraatio-, tietojärjestelmä-, tietotekniikkapalveluja sekä lisäksi tieto- ja viestintätekniisiä kehittämispalveluja ja asiantuntijapalveluja. Tehtävät perustuvat maakuntalain 122 §:ään.

Vimana Oy:n yhtiöjärjestyksen mukaisesti yhtiö kehittää maakuntien palvelujen digitalisaatiota tukevia ratkaisuja, prosesseja ja palveluita vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseksi sekä toimintaprosessien yhtenäistämiseksi ja integroimiseksi. Yhtiön toimialana on tuottaa ja ylläpitää tietohallinto-, kehittämis-, integraatio- sekä tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluja sekä muita sellaisia asiantuntijapalveluja, joilla mahdollistetaan erilaisten palvelujen, kuten yhteisten tietojärjestelmien ja niihin liittyvien palvelujen hankinta ja ylläpito sekä digitaalisten palveluiden järjestäminen, toteuttaminen ja kehittäminen. Yhtiö toimii myös hankintalain mukaisena yhteishankintayksikkönä.

Tietohallintopalveluilla tarkoitettaisiin erilaisia tietotekniikkaan liittyviä suunnittelu- ja hallintopalveluja, kuten esimerkiksi hallinto-, menetelmä-, arviointi- ja arkkitehtuuripalveluja, joita palvelukeskus tuottaa omistajilleen. Integraatiopalvelulla tarkoitettaisiin erilaisten ratkaisujen toteutusta, joiden avulla palvelukeskus pystyy esimerkiksi liittämään maakuntien sovellukset kootusti kansallisiin ja maakuntien yhteisiin tietojärjestelmäpalveluihin sekä mahdollistamaan tietojärjestelmäpalvelujen käytön maakunnissa. Kansallisia tietojärjestelmiä ovat valtion viranomaisten maakunnille tuottamat tietojärjestelmät ja ministeriöiden toimialojen tietojärjestelmät (esimerkiksi Kanta, Suomi.fi, VTJ, Työmarkkinatori, Sampo, Erica, Kejo). Maakuntien yhteisiä tietojärjestelmiä voivat olla esimerkiksi pelastustoimen yhteinen tietojärjestelmä. Tietojärjestelmäpalveluilla tarkoitettaisiin yhteisiä maakunnan johtamisen, hallinnon ja tukitoimintojen tietojärjestelmäpalveluita, esimerkiksi asianhallinnan-, tietojohdamisen ja viestinnän tietojärjestelmäpalveluita, joita palvelukeskus tuottaa ja kehittää yhteisesti maakunnille. Hallinnon ja tukitoimintojen perustietojärjestelmiä ei ole tehokasta toteuttaa jokaisessa maakunnassa erikseen vaan palvelukeskus tarjoa niihin keskitettyjä ratkaisuja ja palveluja. Tietotekniikkapalveluilla tarkoitetaan toimialariippumattomia tietotekniikkapalveluita, joiden tuottaminen tai järjestäminen ei vaadi merkittävää toimialakohtaista osaamista ja jotka perustuvat yleisesti käytettyihin laite- ja ohjelmistoratkaisuihin sekä teknologioihin. Tietotekniikkapalveluita ovat esimerkiksi tietoverkkoihin, ICT-päätelaitteisiin ja toimisto-ohjelmistoihin liittyvät palvelut. Tällaisia perustason ICT-palveluja tuotetaan yleensä keskitetysti, mikä mahdollistaa yhtenäisiä ratkaisuja skaalakykyjen ja säästöjen aikaansaamiseksi.

Palvelukeskuksen tehtävä on lisäksi tuottaa tieto- ja viestintätekniisiä kehittämispalveluja ja asiantuntijapalveluja. Kehittämispalveluilla tarkoitetaan esimerkiksi palvelukeskuksen tuottamien tietojärjestelmien ja digitaalisten palvelujen edellyttämää kehitys- ja suunnittelutyötä ja asiantuntijapalveluilla esimerkiksi maakunnille määritellyn viitearkkitehtuurin ylläpito ja kehittäminen, maakuntien kokonaisarkkitehtuurityön tuki ja sen tuominen osaksi julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuria (JHKA) sekä ICT:n sopimus- ja hankintajuridiikkaan liittyvää neuvontaa ja konsultointia. Kehittämisen ja asiantuntijapalvelut liittyvät palvelukeskuksen tehtäväalueeseen.

Pykälän 2 momentin mukaan palvelukeskuksen tehtävä on järjestää ja ylläpitää yhteisiä palveluita, joita ovat yhteiset tieto- ja viestintätekniset palvelut ja yhteiset integraatiopalvelut. Yhteisillä palveluilla tarkoitetaan kansallisia (valtakunnallisia) ICT-palveluja, joita tuotetaan keskitetysti palvelukeskuksessa tai ICT-palveluita, joita palvelukeskus hankkii yhteisesti maakunnille ja hankittuja tuotteita tarjotaan käyttäjille yhtenäisin periaattein tai sopimuksin. Yhteinen palvelu ei välttämättä merkitse sitä, että palvelu on rajattu vain yhteen tekniseen ratkaisuun. Yhteisillä palveluilla on tarkoitus aikaansaada tehokkuutta ja yhteentoimivuutta lisääviä ICT-/digitaalisia palveluja sekä nopeuttaa ICT:n konsolidointia, joilla osaltaan toteutetaan uudistukselle asetettua kustannusten hillinnän tavoitetta. Yhteisillä palveluilla pyritään aikaansaamaan yhtenäisiä palveluprosesseja esimerkiksi ICT-tukipalveluissa sekä tuottamaan toiminnallista tehokkuutta ja mittakaavaetuja, jolloin hyödyt tulevat esille pienempinä kokonaiskustannuksina ja toiminnan tehostamisesta saatavina säästöinä. Yhteisten palveluiden toteuttaminen perustuu maakuntalain 120 §:ään ja sen mukaiseen valtakunnallisen palvelutuotannon järjestämiseen. Valtakunnallinen palvelukeskus järjestää ylimaakunnallisia palveluja, joihin liittyy käyttövelvoite ja joilla toteutetaan valtakunnallisesti maakunnissa ICT:n yhtenäisyyttä, haetaan synergiaetuja ja estetään päällekkäisyyttä, jotka mahdollistavat toiminnan paremman yhteentoimivuuden ja kustannustehokkuuden. Palvelukeskuksen tuottaessa palvelua yhteisenä palveluna, maakuntien ei tule itse lähteä kehittämään ja hankkimaan yhteisiä ratkaisuja vastaavia tietojärjestelmiä ja ICT-palveluja. Yhteisten palveluiden sisältö määriteltäisi asetuksen 3 ja 4 §:ssä.

Lisäksi 2 momentissa säädetään, että palvelukeskus järjestäisi yhteisten palveluiden edellyttämät asiakkaan tukipalvelut tai vaihtoehtoisesti vastaa osaltaan niiden kytkemisen asiakkaan käyttämiin tukipalveluihin ja niiden prosesseihin.

Pykälän 3 momentin perusteella palvelukeskuksen tehtävä on toimia sen asiakkaina oleville hankintayksiköille yhteishankintayksikkönä. Yhteishankintatoiminnan asiakkaita voivat olla toiset hankintayksiköt, joita ovat esimerkiksi maakuntalain 119 §:n 3 momentin tarkoittamat maakunnat ja niiden tytäryhteisöt, jotka eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla.

Palvelukeskuksen palveluiden tuotanto- ja hankintatapa on tarkoitus järjestää siten, että se mahdollistaa hankintalain mukaisen julkisen tarjousmenettelyn ja markkinoiden tarjontapotentialin tasapuolisen hyödyntämisen. Lisäksi on tarkoitus toimia niin, että palvelukeskus voisi hyödyntää myös siihen määräysvaltaa käyttävän hankintayksikön sidosyksiköiden palveluja palvelutuotannon ja tarjonnan osana. Palvelukeskuksen oma tuotanto keskittyy pääasiassa yhteisiin tietoteknisiin asiantuntija- ja kehityspalveluihin,

perustietotekniikan konsolidaatioon ja yhteisiin ratkaisuihin sekä kansallisten ja maakuntien yhteisten tietojärjestelmien ylläpitoon ja niiden integraatiopalveluihin.

Kilpailluilta markkinoilta hankittavista palveluista kuten perustietotekniikassa palvelukeskus toimisi yhteishankintayksikkönä. Tämä mahdollistaa usean hankintayksikön puitejärjestelyt. Palvelukeskus toimii maakunnille hankintalain mukaisena sidosyksikkönä ja yhteishankintayksikkönä. Lähtökohtaisesti palvelukeskus ei tuota palveluja markkinoille. Tästä on poikkeuksena maakuntalain 119 §:n 4 momenttiin perustuva rajoitettu ulosmyynti. Ulosmyynnissä tarjonnassa on huomioitava hankintalainsäädännön mukaisten sidosyksikköjen ulosmyyntirajat.

Yhteishankintayksikköä koskeva sääntely perustuu julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 20 §:n säännökseen sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 30 §:n säännökseen. Yhteishankintayksikkönä toimimalla palvelukeskus tuottaa niitä tehtäviä ja palveluja, jotka kuuluvat maakuntalain 120 §:n mukaiseen käyttövelvoitteeseen.

Pykälän 4 momentin mukaan palvelukeskuksen tehtävä olisi järjestää, ylläpitää ja tarjota sähköisiä palveluita asiakas- ja potilastietojen käsittelyä ja integraatiota varten. Tehtävien tuottamisesta säädetään maakuntalain 119 §:n 4 momentissa. Tehtävään kuuluvia palveluja olisivat järjestelmät ja palvelut, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon yritykset ja ammatinharjoittajat voivat kytkeytyä maakunnan asiakas- ja potilastietorekisteriin ja valtakunnallisiin sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen käsittelyn tietojärjestelmäpalveluihin.

3 §

Yhteiset tieto- ja viestintätekniset palvelut

Pykälässä säädettäisiin yhteisistä tieto- ja viestintäteknisistä palveluista. Nämä olisivat palveluja, joita palvelukeskus järjestäisi ja ylläpitäisi valtakunnallisesti maakunnille. Palvelut perustuisivat maakuntalain 120 §:ään ja sen mukaiseen valtakunnallisen palvelutuotannon järjestämiseen.

Pykälän 1 momentin perusteella palvelukeskuksen järjestämiä yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja olisivat:

Momentin 1 kohdan tarkoittama yhteinen käyttäjä- ja käyttövaltuushallintapalvelu (myöhemmin KVH) on palvelu, joka mahdollistaa maakunnille palvelun piirissä olevien käyttäjien, niin maakuntakohtaisten kuin maakunnille tarkoitettujen yhteisten ja keskitettyjen palveluiden, käyttövaltuuksien hallinnan tarkoituksenmukaisella tasolla kansallista IdM (Identity Management) järjestelmää hyväksi käyttäen. Maakunnan nykyistä olemassa olevaa KVH-palvelua voidaan käyttää tarvittaessa maakunnan järjestelmien luvituksessa ja lähdejärjestelmänä kansalliselle KVH-palvelulle. Yhteisestä KVH-rakenteesta saadaan monia hyötyjä. Tehokas ja toimiva KVH tarjoaa roolipohjaisen identiteettien hallinnan, parhaan mahdollisen käyttömukavuuden, tietosuojan ylläpidon ja varmistamisen, kustannustehokkaan toiminnan, keskitettyjen palveluiden tarjoamisen järkevästi maakunnille ja se helpottaa järjestelmien välistä integrointia. Epäsuorina hyötyinä KVH yhtenäistää monien erilaisten maakunnissa käytössä olevien

käyttövaltuushallintojen toimintatapoja, teknisiä ratkaisuja, integraation ja käyttäjäidentiteetin toteuttamisen.

Momentin 2 kohdan tarkoittama yhteinen tietoverkkojen kytkentäydin yhteisiin tietojärjestelmäpalveluihin kytkeytymiseksi on palvelu, jolla toteutetaan tarvittaessa maakuntien sisäiset ja maakuntien yhteisten palvelujen osalta tietoliikennejärjestelyt, jotka yhdistävät verkkoja, ja jonka kautta liikennöidään palvelukeskuksen toteuttamaan maakuntien yhteiseen kansalliseen kytkentäyttimeen. Yhteisten palveluiden ja kansallisten tietojärjestelmien käyttö maakunnissa edellyttää tietoliikennejärjestelyiden toteuttamista maakuntien sisällä ja yhteisten/kansallisten palvelujen välillä. Palvelulla yhdistetään tietoliikenneverkkoja erilaisten keskittymien avulla hyödyntämällä ensi vaiheessa olemassa olevia ratkaisuja (esikytkeytymäydin) ja rakentamalla myöhemmin palveluita parhaiten tukeva kytkentäydin maakuntien ja palveluiden käyttöön.

Momentin 3 kohdan tarkoittama yhteiset järjestämisen työkalut ja johtamisen järjestelmäpalvelut ovat laaja kokonaispalvelu, jossa tiedolla johtaminen, asiakkuuden hallinta, palveluiden ja viranomais tehtävien hallinta, tuottajien hallinta, toiminnanohjaus sekä talouden hallinta ovat osapalveluja. Momentissa tarkoitetut yhteisen järjestämisen työkalut ja asiakkuuden hallinta koskisivat maakunnan järjestämistehtävässä tarvitsemia ja palvelukeskuksen toteuttamia kansallisia tietojärjestelmäpalveluja ja digitaalisia palveluja, joilla järjestäjä seuraa toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia, ylläpitää, kokoaa ja analysoi tietoa sekä muodostaa tilannetietoa ja -kuvaa. Palveluun voi tulla kytkeytyksi myös nykyisiä tietojärjestelmiä. Palvelun tarkoituksena on näiden palveluiden käyttöönotto ja käynnistäminen yhdessä maakuntien kanssa. Järjestäjien työkalut -palvelun tavoitteena on hyödyntää tietoa ja tuoda tieto osaksi maakuntien päätöksentekoprosessia. Palvelukeskus voi kytkeä osaksi yhteistä järjestämisen ja johtamisen järjestelmäpalveluja myös esimerkiksi järjestäjän tarvitsemia kansallisia sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen työkaluja ja johtamisen järjestelmäpalveluja tai niiden osia. Niiden levittäminen on mahdollista toteuttaa osana tämän kohdan tarkoittamia yhteisenä järjestämisen työkaluja ja johtamisen järjestelmäpalveluja.

Momentin 4 kohdan tarkoittama yhteiset digitaaliset viestintä- ja työskentely-ympäristöpalvelut ovat palvelu, jolla palvelukeskus tarjoaa maakuntien käyttöön yhteiset ja kootut toimisto-, kommunikaatio ja ryhmätyövälineet pilvipalveluna laiteriippumattomasti. Palvelu pitää sisällään esimerkiksi sähköpostin, kalenterin, kokous- ja neuvottelutyökalut, toimistosovellukset- ja työkalut, tiimityötilan, dokumentin hallinnan ja tuen videoiden jakamiseen. Kohdan 2 mukaista kytkentäydyntä voidaan käyttää palveluiden mahdollistajana maakunnille.

Momentin 5 kohdan tarkoittama yhteiset asianhallintapalvelut ovat palvelu, jossa palvelukeskus toteuttaa asianhallintapalvelun ja siihen liittyvät ratkaisut. Palvelu tullaan integroimaan maakuntien hallinnollisiin järjestelmiin ja siihen hankitaan pitkäaikaisen sähköisen säilytyksen ja arkistoinnin lupa ja mahdollisuus käyttää sähköistä hyväksymismenettelyä. Palvelulla tuotetaan perustoiminnot viranomaisasioiden käsittelyyn ja kirjaamiseen. Yhteinen palvelu voisi rakentua esimerkiksi paikallisilla tietokannoilla ja siihen liittyvällä pitkäaikaissäilytyksen ja arkistoinnin ratkaisuilla.

Momentin 6 kohdan tarkoittama yhteiset verkkosivustopalveluratkaisut ovat palveluita, joilla palvelukeskus tuottaa palvelua maakuntakohtaisiin verkkosivustoalustoihin ja sovitujen julkaisujärjestelmien käyttöön sekä maakuntien kanssa yhteisesti toteutettavaan ratkaisujen kehittämiseen, hankintaan ja hallintamalliin. Palvelun avulla maakunnat voivat uusia tai käynnistää maakuntakohtaiset verkkosivustot hyödyntämällä palvelukeskuksen tarjoamaa kapasiteettia, valmiita sivustopohjia, käyttöpalvelua ja asiantuntijoita, sekä keskittyä itse nopeammin sisällöntuotantoon.

Momentin 7 kohdan tarkoittamat yhteiset perustietotekniikkapalvelut tarkoittavat keskitetysti järjestettyjä tai yhteisiä fyysisiä laitteita, laitteiston toiminnan edellyttämiä ohjelmistoja, tietoliikenne- ja viestintäpalveluja sekä näihin liittyviä infrastruktuuri- ja tukipalvelujen kokonaisuuksia, joita palvelukeskus järjestäisi maakunnille. Tällaisia olisivat keskitetyt työasema-, tietoliikenne- sekä konesali- ja kapasiteettipalvelut, joita palvelukeskus tulee järjestämään maakunnille. Perustietotekniikkapalveluja on muun muassa Gartnerin selvitysten perusteella kannattavaa järjestää keskitetysti ja näin hakea laajempia skaalaetuja sekä poistaa päällekkäisiä järjestelyjä kustannushyötyjen toteuttamiseksi. Palvelukeskus järjestäisi tällaisia yhteisiä perustietotekniikkapalveluja esimerkiksi palvelukeskuksen itse kilpailuttamien sopimusten ja maakunnilta palvelukeskukselle siirtyvien sopimusten tai niiden mahdollisen yhdistämisen perusteella sekä yhteistyöverkostojen kanssa toteutettavien ratkaisujen pohjalta.

Ehdotetun voimaannanolain 4 lukuun on sisällytetty säännökset omaisuusjärjestelyistä ja omaisuuden siirrosta maakuntien käyttöön niiden järjestämisvastuulla olevia tehtäviä varten. Lain 31 §:ään sisältyvät säännökset maakunnalta palvelukeskuksen tehtäviä ja tarkoitusta varten siirtyvästä omaisuudesta. Säännöksen mukaan maakunnan on siirrettävä omistukseensa tulleet tietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluita koskevat sopimukset ja näiden sopimusten mukaisten tietojärjestelmien käyttöön oikeuttavat ohjelmistolisenssit ja vastaavat oikeudet sekä käyttöomaisuutta maakuntalain 119 §:n mukaiselle tieto- ja viestintätekniisten palveluiden palvelukeskukselle (ts. Vimana Oy) siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä maakuntalain 122 §:n perusteella säädettävän palvelukeskuksen vastattavaksi kuuluvien palveluiden tuottamiseksi palvelukeskuksessa. Maakunnan tulee päättää siirrosta niin, että omaisuus ja sopimukset siirtyvät palvelukeskuksen omistukseen ja hallintaan 1. päivästä tammikuuta 2021 lukien.

Voimaannanolain säännöksen perusteella palvelukeskukseen koottaisiin lähtökohtaisesti sellaisia sopimuksia, jotka liittyvät palvelukeskukselle maakuntalain 122 §:ssä säädettyjen tehtävien tuottamiseen.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaisesti palvelukeskus ryhtyisi järjestämään sellaisia yhteisiä perustietotekniikkapalveluja, jotka tulisivat käyttöönotettavaksi kaikissa maakunnissa. Merkittävä osa perustietotekniikkapalveluista tuotetaan kaupallisten toimijoiden toimesta. Maakuntakohtaisia perustietotekniikkasopimuksia on siksikin järkevä koota, jotta on mahdollista siirtyä organisaatiokohtaisista ratkaisuista laajempiin, esimerkiksi yhteistyöalueen laajuisiin ja kansallisiin ratkaisuihin.

Pykälän 2 momentin perusteella palvelukeskuksen järjestämiä ja ylläpitämiä yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja ovat lisäksi sen maakunnille yhteishankintayksikkönä kilpailuttamat tämän pykälän 1 momentin mukaisten palvelujen toteutuksessa tar-

vittavat tietojärjestelmiä ja tietotekniikkapalveluja koskevat sopimukset ja puitejärjestelyt. Tällä tarkoitetaan palvelukeskuksen maakunnille 2 §:n 3 momentin tarkoittamassa yhteishankintatehtävässä kilpailuttamia yhteisiä tietojärjestelmiä ja niihin liittyviä palveluita sekä yhteisen tietotekniikan palveluja, koneita ja laitteita koskevat sopimukset ja puitejärjestelyt.

4 §

Yhteiset integraatiopalvelut

Pykälässä säädettäisiin palvelukeskuksen järjestämistä ja ylläpitämistä yhteisistä integraatiopalveluista. Palvelukeskuksen palvelut perustuisivat maakuntalain 120 §:ään ja sen mukaiseen valtakunnallisen palvelutuotannon järjestämiseen.

Pykälän 1 momentin mukaisesti palvelukeskus järjestäisi ja ylläpitäisi integraatiopalveluja, joilla asiakkaat liittyvät hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n tarkoittamiin palveluihin. Tällainen palvelu olisi esimerkiksi yleisten KaPA-liitosten tekeminen tai tilaaminen. Palvelukeskus tuottaisi arkkitehtuurin mukaisen liittymisen, palvelut ja asiantuntijatuen järjestelmien ja sähköisten palvelujen liittämiseksi KaPA-arkkitehtuurin mukaisiin palvelukokonaisuuksiin. Liittymiä ei kannata toteuttaa erikseen joka maakunnassa ja useampaan kertaan vaan toteutukset toteutettaisiin keskitetysti palvelukeskuksen toimesta.

Integraatiopalveluna toteutettaisi esimerkiksi Väestörekisterikeskuksen Suomi.fi-palvelutuotteiden käyttöönotto ja käyttö maakunnille yhteisen arkkitehtuurin mukaisesti. Palvelukeskus tuottaa Suomi.fi-palvelutuotteiden tukea, joka edistää maakuntien oman asiakaspalvelun ja toiminnan digitalisointia sekä nopeuttaa Väestörekisterikeskuksen Suomi.fi-palvelutuotteiden käyttöönottoa maakunnille.

Pykälän 2 momentin mukaisesti palvelukeskus järjestäisi ja ylläpitää yhteisiä integraatiopalveluja, joilla asiakkaat liittyvät valtion viranomaisten tuottamiin ja tarjoamiin muihin kansallisiin tai yhteisiin tietojärjestelmäpalveluihin. Tällaisilla kansallisilla tai yhteisillä tietojärjestelmäpalveluilla tarkoitetaan sellaisia tietojärjestelmiä ja niihin liittyviä palveluja, jotka tukevat julkisen hallintotehtävän tai organisaatioiden samankaltaisen toiminnan hoitamista. Valtion järjestelmät ovat ministeriöiden sekä valtion virastojen ja laitosten vastuulla ja hallinnassa olevia järjestelmiä. Palvelukeskus tuottaa tehokkaan liityntätavan valtion järjestelmille ja järjestelmien maakuntakäytölle. Hyötynä tästä on, ettei yksittäistä järjestelmää tarvitse liittää erikseen jokaiseen maakuntaan tai käyttävään maakunnan organisaatioon.

Valtion viranomaisten tietojärjestelmäpalveluita, joita maakunnat tulevat palveluissaan käyttämään tai joiden käyttäjäksi niiden on liityttävä, ovat esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan viranomaisten (Liikennevirasto) tuottamat kansalliset tienpidon ja sen tilaajatehtävien järjestämisen tietojärjestelmäpalvelut, maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan viranomaisten (Maaseutuvirasto, Eviran ja Suomen ympäristökeskus) tuottamat kansalliset ruoka- ja luonnonvaratehtävien tuottamisen tietojärjestelmäpalvelut, ympäristöministeriön hallinnonalan viranomaisten (Suomen ympäristökeskus, Metsähallitus) tuottamat kansalliset vesi-, meri- ja ympäristönhoidon tietojärjestelmäpalvelut, työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan viranomaisten (Business

Finland, Kehä) tuottamat kansalliset kasvupalveluiden tietojärjestelmäpalvelut ja turvallisuusviranomaisten tuottamat julkisen hallinnon kansalliset turvallisuus- ja infrastruktuuripalvelut (nk. TUVE-palvelut, laki julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta 10/2015). Palvelukeskus järjestäisi keskitetysti tukea ja tarpeellisia yhteyksiä sekä välittäisi ja järjestäisi pääsy- ja käyttäjähallintaa edellä mainittujen viranomaisten tietojärjestelmiin. Palveluihin yhdenmukaisesti liittymiseksi ja liittymiskustannusten hillitsemiseksi on tarpeen olla yhteinen toimija, joka huolehtii maakuntien yhdenmukaisesta liittämisestä ja integraatiosta valtion viranomaisten tuottamiin tietojärjestelmäpalveluihin.

Valtion viranomaisten palveluiden käyttämisestä säädetään erityislainsäädännössä ja tietojärjestelmien tuottaminen voi olla säädetty viranomaisen tai muun valtion toimijan tehtäväksi. Palvelukeskus ei tällöin toimi tietojärjestelmäpalveluiden tuottajana vaan maakuntien yhteisenä integraation toteuttajana.

Pykälän 3 momentin mukaan palvelukeskus järjestäisi ja ylläpitäisi yhteisiä integraatiopalveluja, joilla asiakkaat liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten palvelujen ja yhteentoimivuuden kehittämiskeskuksen kehittämiin ja tarjoamiin sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisiin palveluihin. Momentissa tarkoitettu kehittämiskeskus on SoteDigi Oy. SoteDigi Oy on sosiaali- ja terveydenhuollon uusia, kaikille maakunnille yhteisiä digitaalisia ratkaisuja kehittävä yhtiö. Tarkoituksena on, että SoteDigi Oy:tä koskevat säännökset ehdotetaan lisättäväksi sote-järjestämislakiin syksyllä 2018 annettavalla hallituksen esityksellä.

Tarkoitus olisi, että palvelukeskus tarjoaisi momentin mukaisesti SoteDigi Oy:n kehittämät sosiaali- ja terveydenhuollon digitaaliset palvelut maakunnille ja muille käyttäjille (maakuntalain 119 §:n 4 momentin mukaisille sote-palveluntuottajille).

5 § *Velvollisuus käyttää yhteisiä palveluja*

Pykälässä säädettäisiin yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palveluiden ja yhteisten integraatiopalveluiden käyttövelvoitteesta. Pykälän sääntely perustuu maakuntalain 120 §:ään.

Pykälän perusteella maakunnan ja maakuntakonsernin tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, olisi käytettävä tämän asetuksen 3 §:n mukaisia yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja ja asetuksen 4 §:n mukaisia yhteisiä integraatiopalveluja, jollei maakunnalla ole taloudellista, toiminnallista, teknistä tai muuta vastaavaa perusteltua välttämätöntä syytä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua.

Käyttövelvoite koskee yhteisiä ja kansallisia palveluja. Käyttövelvoite merkitsee sitä, että maakunnan on hankittava käyttövelvoitteen piirissä oleva palvelu palvelukeskuksetta. Kansallisten ja yhteisten palveluiden käyttövelvoite on tarpeellinen, jotta yhtenäistämällä ja keskittämällä saataisiin riittävät tuottavuushyödyt ja estettäisiin maakuntien keskinäinen investointikilpailu.

Maakuntalain 120 §:n perusteella maakunnilla on pääsääntönä velvollisuus käyttää yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja ja yhteisiä integraatiopalveluja. Pääsäännön

perusteella maakuntien esimerkiksi tulee osallistua palvelukeskuksen keskitettyihin kilpailutuksiin ja käyttää niiden perusteella toteutettavia sopimuksia, eikä käynnistää vastaavien tavaroiden tai palveluiden omia kilpailutuksia.

Käyttövelvoite ei ole täysin ehdoton, vaan maakunnat voivat käyttää muun palveluntuottajan tarjoamaa palvelua, jos sen käyttö on tietyssä toiminnassa tai asiassa taikka sen osassa välttämätöntä taloudellisesta, toiminnallisesta, teknisestä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä. Käytännössä perusteltu syy poiketa käyttövelvoitteesta olisi esimerkiksi tilanne, jossa palvelukeskuksen kautta saatava palvelu poikkeaa huomattavasti toiminnallisesti, teknisesti tai palvelun laadulle asetetusta perustellusta vaatimuksesta taikka palvelukeskuksen palvelun tai toteuttaman hankinnan loppuhinta maakunnalle muodostuu huomattavasti korkeammaksi kuin kokonaiskustannus käytettäessä muuta vaihtoehtoa. Joissakin tilanteissa sopimuksista irtautuminen voi tuoda kustannuksia missä tapauksessa palvelun käyttöönotto voidaan tehdä, kun sopimuksesta irtautuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi ilman sopimussakkoa.

Maakuntalain 120 §:n säännöksen perusteella poikkeamisen perusteen tarkastelu on maakuntatason vaikutusten tarkastelua, ei yksittäisen organisaatiotason tarkastelua. Maakuntalain säännös lähtee siitä, että maakunnalla tulee olla taloudellinen, toiminnallinen, tekninen tai muu vastaava perusteltu välttämätön syy käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua.

Säännöksen lähtökohtana olisi pidettävä, että maakunnan tulee rajata mahdollinen välttämätön poikkeaminen toiminnallisesti ja ajallisesti niin suppeaksi kuin mahdollista ja sen on pyrittävä yhteisiin palveluihin niin nopeasti kuin mahdollista kun este on saatu poistettua. Poikkeaminen ei ole pysyvä, vaan maakunnan on ryhdyttävä välittömästi toimenpiteisiin poikkeamisen perusteiden poistamiseksi sekä ohjattava organisaatioitaan poikkeamisen syiden poistamiseen.

Valtioneuvosto on linjannut periaatepäätöksellä maakuntien tietojärjestelmien ohjaamisesta, hallinnoinnista ja kehittämisestä, että valtioneuvosto päättää julkisen talouden suunnitelmassa maakuntien merkittävien investointien hyväksyttävyydestä sekä maakuntien tehtävien rahoitusta koskevista esityksistä, sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen strategisista tavoitteista ja niiden osana digitalisaation hyödyntämistä koskevista tavoitteista ja niitä koskevista valtion toimenpiteistä sekä lainsäädännön mukaisesti tietohallintoa ja yhteentoimivuutta sekä standardointia koskevista yleisistä linjauksista (digitalisointi- ja tietopolitiikan perusteet ja periaatteet). Edellä mainitun periaatepäätöksen pohjalta valtiovarainministeriö valmistelee esitystä valtioneuvoston periaatepäätökseksi maakuntien digitalisoinnin yhtenäispolitiikaksi.

On tarpeen huomioda, että kansallisten palveluiden käytöstä tai niihin liittymisestä ei voi poiketa maakuntalain mukaisin perustein, mikäli niiden käyttöä tai liittymistä on edellytetty erityislainsäädännössä.

Pykälän 1 momentin perusteella palvelukeskuksen tehtävä olisi huolehtia, että sen palvelut ovat kustannustehokkaita, käyttötarkoitukseensa yleisesti sovellettavia, suorituskykyisiä, toimintavarmoja, käyttäjäystävällisiä, esteettömiä ja saatavilla tasapuolisesti koko Suomen alueella.

Pykälän 2 momentin perusteella palvelukeskuksen tehtävä olisi huolehtia, että palvelut noudattavat julkisen hallinnon tietohallinnon kokonaisarkkitehtuuria ja yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittämiä ja niiden on täytettävä tarpeen mukaiset tietoturvallisuutta ja varautumista koskevat vaatimukset. Vaatimukset on asetettu julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksessa annetun lain 7 §:ssä. Palvelukeskuksen yhtenä tavoitteena on mahdollistaa ja varmistaa maakuntien tietojärjestelmien yhteentoimivuutta. Tämän toteuttamiseksi sen on suunniteltava toimintansa ja noudatettava julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuria ja sen edellyttämiä yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittämiä.

Pykälän 3 momentin perusteella palvelukeskuksen tehtävänä olisi ottaa huomioon järjestämien ja ylläpitämien palvelujen kehittämisessä julkisen hallinnon tiedonhallinnon ohjauksesta annetun lain 6 §:n mukaiset standardit.

Pykälän 4 momentin mukaisesti palvelukeskuksen tehtävä olisi vastata kokonaisvaltaisesti asetuksen mukaisista palveluista asiakkaan ja palvelukeskuksen palvelusopimuksessa sopiman palvelutasovaatimuksien mukaisesti. Tällä tarkoitetaan, että palvelukohdasten vastuiden yksityiskohdista sovittaisiin asiakkaan ja palvelukeskuksen välisessä palvelusopimuksessa.

Pykälän 5 momentin mukaisesti palvelukeskuksen tehtävänä olisi ilmoittaa valtiovarainministeriölle toimenpiteistä, joihin se ryhtyy asetuksen mukaisten yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palveluiden ja yhteisten integraatiopalveluiden osalta järjestämisen ja ylläpitämisen tilanteessa, jossa maakunta on ilmoittanut palvelukeskukselle, että se ei käytä palvelua. Momentin perusteella palvelukeskuksen (osakeyhtiön hallituksen) tulisi käsitellä tapaukset ja päättää toimenpiteistä, joissa maakunta tai maakunnan konsernin tytäryhteisö ilmoittaa, että se ei käytä asetuksen 3 ja 4 §:issä tarkoitettua yhteistä palvelua. Osakeyhtiön hallituksen käsittelyä on pidettävä tarpeellisenä, koska poikkeamisella voi olla strategista merkitystä palvelukeskuksen toimintaan, vaikutuksia taloudelliseen tilanteeseen ja vaikutuksia yhtiön osakkaiden asemaan. Lisäksi momentissa on säädetty, että palvelukeskuksen tulee ilmoittaa valtiovarainministeriölle toimenpiteistä, joihin se ryhtyy. Tieto ministeriölle tulisi toimittaa viipymättä. Valtiovarainministeriö voi lainsäädännön ja toimivaltansa puitteissa esimerkiksi esittää yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palveluiden ja yhteisten integraatiopalveluiden käytön tilanteita käsiteltäväksi maakuntien ja valtion yhteistoiminta-elimissä tai päättää muista toimenpiteistä.

7 §

Käyttövelvoitteen voimaantuloa koskeva siirtymäaika

Maakuntalain 120 §:n perustuva velvollisuus käyttää palvelukeskuksen palveluja tulisi voimaan vaiheittain.

Pykälän 1 momentin perusteella maakunnan ja maakuntakonsernin tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on otettava käyttöön 3 §:n 1 momentin 1-6 kohdissa ja 2 momentissa tarkoitetut yhteiset tieto- ja viestintätekniiset palvelut ja 4

§:ssä tarkoitetut yhteiset integraatiopalvelut viimeistään 1 päivänä joulukuuta 2020. Näiden palveluiden käyttöönotto ensimmäisenä on tarpeellinen, jotta maakuntien yhteiselle ICT-infrastruktuurille ja tietojenkäsittelylle saadaan minimiperusta ja mahdollistetaan kansallisten ja yhteisten tietojärjestelmien käyttöönotto. Käyttövelvoitteen voimaantulosta selkeästi säättäminen on tarpeen myös vastuusiirtojen toteuttamiseksi ja hankintojen koordinoimiseksi. Momentissa tarkoitetut palvelut valmistuvat ICT-palvelukeskuksen toimesta vuoden 2019 aikana ja niiden käyttöönottaminen voidaan tällöin aloittaa.

Pykälän 2 momentin perusteella maakunnan ja maakuntakonsernin tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on otettava käyttöön 3 §:n 1 momentin 7 kohdissa tarkoitetut yhteiset tieto- ja viestintätekniset palvelut viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022. Näiden palveluiden toteuttaminen ja käyttöönotto edellyttävät riittävää siirtymäaikaa ja niiden arvioidaan olevan käyttöönotettavissa vuoden 2022 loppuun mennessä.

8 § Voimaantulo.

Pykälässä säädettäisiin asetuksen voimaantulosta. Asetus esitetään tulemaan voimaan x päivänä xxxxxkuuta 20xx. Asetuksen voimaantulo on tarkoitus ajoittaa mahdollisimman nopeasti maakuntalain voimaantulon jälkeen. Maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaantulosta annetun lakiehdotuksen 1 §:n mukaisesti maakuntalain palvelukeskuksia koskevat säädökset tulisivat voimaan maakuntalain voimaantulon yhteydessä.

4 Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu valtiovarainministeriössä virkatyönä. Asetuksen valmisteluun ovat osallistuneet Vimana Oy:n asiakasneuvottelukunnan maakuntien nimieämien edustajien valitsevat maakuntaedustajat Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Kainuun, Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Ylä-Savon maakuntavalmistelusta sekä Vimana Oy.

Esitys valtioneuvoston asetukseksi on tarkoitus toimittaa tarkastettavaksi oikeusministeriön lainvalmisteluosaston laintarkastusyksikölle.

5 Saadut lausunnot ja niiden keskeinen sisältö

Asetusluonnoksesta on tarkoitus pyytää lausunnot lokakuussa 2018. Lausuntojen perusteella

Luonnos 29.8.2018

Valtioneuvoston asetus maakuntien tieto- ja viestintäteknisten palvelujen valtakunnallisen palvelukeskuksen tehtävistä ja käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään maakuntalain (/) 123 §:n nojalla:

1 §

Maakuntien tieto- ja viestintäteknisten palvelujen valtakunnallinen palvelukeskus

Maakuntien tieto- ja viestintäteknisten palvelujen valtakunnallinen palvelukeskus on Vimana Oy, jäljempänä *palvelukeskus*.

Palvelukeskuksen asiakkaista on säädetty maakuntalain 119 §:n 3 ja 4 momentissa.

2 §

Palvelukeskuksen tehtävät ja yhteisten palveluiden järjestäminen

Maakuntalain 122 §:n perusteella palvelukeskuksen tehtävä on järjestää ja ylläpitää tietohallinto-, integraatio-, tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluja sekä lisäksi tieto- ja viestintäteknisiä kehittämispalveluja ja asiantuntijapalveluja.

Palvelukeskuksen tehtävä on järjestää ja ylläpitää yhteisiä tieto- ja viestintäteknisiä palveluja ja yhteisiä integraatiopalveluja sekä järjestää niiden edellyttämät asiakkaan tukipalvelut tai vastata osaltaan niiden kytkemisestä asiakkaan käyttämiin tukipalveluihin.

Palvelukeskuksen tehtävä on toimia sen asiakkaana oleville hankintayksiköille julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 4 §:n 12 kohdassa ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 4 §:n 12 kohdassa tarkoitettuna yhteishankintayksikkönä ja tuottaa näille yhteishankintatoimintoja ja hankintojen tukitoimintoja sekä ylläpitää hankintasopimuksia.

Palvelukeskuksen tehtävä on lisäksi järjestää, ylläpitää ja tarjota asiakas- ja potilastietojen käsittelyn ja integraation edellyttämiä sähköisiä palveluja maakuntalain 119 § 4 momentissa tarkoitetuille yhteisöille.

3 §

Yhteiset tieto- ja viestintätekniset palvelut

Palvelukeskuksen järjestämiä ja ylläpitämiä yhteisiä tieto- ja viestintäteknisiä palveluja ovat:

- 1) yhteinen käyttäjä- ja käyttövaltuushallintapalvelu;
- 2) yhteinen tietoverkkojen kytkentäydin kansallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kytkeytymiseksi;
- 3) yhteiset järjestäjien työkalut ja johtamisen järjestelmäpalvelut;
- 4) yhteiset digitaaliset viestintä- ja työskentely-ympäristöpalvelut;

- 5) yhteiset asianhallintapalvelut;
- 6) yhteiset verkkosivustopalveluratkaisut;
- 7) yhteiset perustietotekniikkapalvelut.

Palvelukeskuksen järjestämiä ja ylläpitämiä yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja ovat lisäksi sen yhteishankintayksikkönä kilpailuttamat 1 momentin palvelujen sopimukset ja puitejärjestelyt.

4 §

Yhteiset integraatiopalvelut

Palvelukeskus järjestää ja ylläpitää yhteiset integraatiopalvelut, joilla asiakkaat liittyvät hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n tarkoittamiin valtion viranomaisten tuottamiin yhteisiin sähköisen asioinnin tukipalveluihin.

Palvelukeskus järjestää ja ylläpitää yhteiset integraatiopalvelut, joilla asiakkaat liittyvät valtion virastojen ja laitosten tuottamiin ja tarjoamiin muihin kuin 1 momentissa tarkoitettuihin kansallisiin tietojärjestelmäpalveluihin.

Palvelukeskus lisäksi järjestää ja ylläpitää yhteiset integraatiopalvelut, joilla asiakkaat liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten palvelujen ja yhteentoimivuuden kehittämiskeskuksen kehittämiin ja tarjoamiin sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisiin palveluihin.

5 §

Velvollisuus käyttää yhteisiä palveluja

Maakuntalain 120 §:n perusteella maakunnan ja maakuntakonsernin tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on käytettävä tämän asetuksen 3 ja 4 §:n tarkoittamia yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja ja yhteisiä integraatiopalveluja, jollei maakunnalla ole taloudellista, toiminnallista, teknistä tai muuta vastaavaa perusteltua välttämätöntä syytä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua.

6 §

Palvelujen tuottamisen vaatimukset ja yhteentoimivuus

Palvelukeskuksen järjestämien ja ylläpitämien palvelujen on oltava kustannustehokkaita, käyttötarkoitukseensa yleisesti sovellettavia, suorituskykyisiä, toimintavarmoja, käyttäjäystävällisiä, esteettömiä ja saatavilla tasapuolisesti koko Suomen alueella.

Palvelukeskuksen on noudatettava julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) 7 §:n nojalla annettuja julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden mahdollistamiseksi ja varmistamiseksi kokonaisarkkitehtuurin ja yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittäviä.

Palvelukeskuksen on otettava huomioon sen järjestämien ja ylläpitämien palvelujen kehittämisessä julkisen hallinnon tiedonhallinnon ohjauksesta annetun lain 6 §:n mukaiset standardit.

Palvelukeskuksen tehtävä on vastata kokonaisvaltaisesti tämän asetuksen mukaisista palveluista asiakkaan ja palvelukeskuksen palvelusopimuksessa sopimien palvelutasovaatimuksien mukaisesti.

Palvelukeskuksen tehtävä on ilmoittaa valtiovarainministeriölle toimenpiteistä, joihin se ryhtyy tämän asetuksen 3 ja 4 §:n tarkoittamien yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palveluiden ja yhteisten integraatiopalveluiden osalta järjestämisen ja ylläpitämisen tilanteessa, jossa maakunta ja maakuntakonsernin tytäryhteisö on ilmoittanut palvelukeskukselle, että se ei käytä palvelua.

7 §

Käyttövelvoitteen voimaantuloa koskeva siirtymäaika

Maakunnan ja maakuntakonsernin tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on otettava käyttöön 3 §:n 1 momentin 1-6 kohdissa ja 2 momentissa tarkoitetut yhteiset tieto- ja viestintätekniiset palvelut ja 4 §:ssä tarkoitetut yhteiset integraatiopalvelut viimeistään 1 päivänä joulukuuta 2020.

Maakunnan ja maakuntakonsernin tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on otettava käyttöön 3 §:n 1 momentin 7 kohdissa tarkoitetut yhteiset tieto- ja viestintätekniiset palvelut viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022.

8 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan x päivänä ...kuuta 20xx.

Helsingissä xx päivänäkuuta 20xx.

Ministeri

Esittelijä

Utkast 29.8.2018

Statsrådets förordning om uppgifterna för landskapens nationella servicecenter för informations- och kommunikationstekniska tjänster och om de tjänster som omfattas av användnings-skyldighet

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 123 § i landskapslagen (/):

1 §

Landskapens nationella servicecenter för informations- och kommunikationstekniska tjänster

Landskapens nationella servicecenter för informations- och kommunikationstekniska tjänster är Vi-
mana Oy, nedan kallat *servicecentret*.

Bestämmelser om servicecentrets kunder finns i 119 § 3 och 4 mom. i landskapslagen.

2 §

Servicecentrets uppgifter och ordnandet av de gemensamma tjänsterna

Enligt 122 § i landskapslagen servicecentret har till uppgift att ordna och upprätthålla tjänster som avser informationsförvaltning, integration, informationssystem och informationsteknik samt dessutom informations- och kommunikationstekniska utvecklings- och sakkunnigtjänster.

Servicecentret har till uppgift att ordna och upprätthålla gemensamma informations- och kommunikationstekniska tjänster och gemensamma integrationstjänster samt att ordna de kundstödtjänster dessa förutsätter eller för sin del svara för att de kopplas till de stödtjänster kunden använder.

Servicecentret har till uppgift att för de upphandlande enheter som är dess kunder fungera som en sådan inköpscentral som avses i 4 § 12 punkten i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) och i 4 § 12 punkten i lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (1398/2016) och att tillhandahålla dem centraliserad inköpsverksamhet och stödverksamhet för inköp samt att upprätthålla upphandlingskontrakt.

Servicecentret har dessutom till uppgift att till de sammanslutningar som avses i 119 § 4 mom. i landskapslagen ordna, upprätthålla och erbjuda de elektroniska tjänster som behövs för behandling och integration av klient- och patientuppgifter.

3 §

Gemensamma informations- och kommunikationstekniska tjänster

Servicecentret ordnar och upprätthåller följande gemensamma informations- och kommunikationstekniska tjänster:

- 8) gemensam tjänst för hantering av identiteter och åtkomsträttigheter,
- 9) gemensam datanätsknutpunkt för inkoppling i de nationella informationssystemstjänsterna,

- 10) gemensamma arbetsverktyg för anordnare och systemtjänster för ledarskap,
- 11) gemensamma digitala tjänster för kommunikation och arbetsmiljö,
- 12) gemensamma ärendehanteringstjänster,
- 13) gemensamma servicelösningar för webbplatser,
- 14) gemensamma grundläggande informationstekniktjänster.

Gemensamma informations- och kommunikationstekniska tjänster som servicecentret dessutom ordnar och upprätthåller är de kontrakt och ramavtal för tjänsterna enligt 1 mom. som centret i egenskap av inköpscentral konkurrensutsätter.

4 §

Gemensamma integrationstjänster

Servicecentret ordnar och upprätthåller de gemensamma integrationstjänster som kunderna behöver för att ansluta sig till de av de statliga myndigheterna producerade gemensamma stödtjänsterna för e-tjänster som avses i 3 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (571/2016).

Servicecentret ordnar och upprätthåller de gemensamma integrationstjänster som kunderna behöver för att ansluta sig till andra av de statliga ämbetsverken och inrättningarna producerade och erbjudna nationella informationssystemstjänster än de som avses i 1 mom.

Servicecentret ordnar och upprätthåller dessutom de gemensamma integrationstjänster som kunderna behöver för att ansluta sig till de av utvecklingscentret för digitala tjänster och interoperabilitet inom social- och hälsovården framtagna och erbjudna digitala tjänsterna inom social- och hälsovården.

5 §

Skyldighet att använda gemensamma tjänster

Enligt 120 § i landskapslagen är landskap och sådana dottersammanslutningar till landskapskoncernen som inte bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden skyldiga att använda de gemensamma informations- och kommunikationstekniska tjänster och de gemensamma integrations-tjänster som avses i 3 och 4 § i denna förordning, om det inte är nödvändigt att i sin verksamhet eller i en del av sin verksamhet anlita en annan tjänst av en grundad anledning som sammanhänger med ekonomiska, verksamhetsmässiga, tekniska eller motsvarande omständigheter.

6 §

Krav på produktionen av tjänster och interoperabilitet

De tjänster som servicecentret ordnar och upprätthåller ska vara kostnadseffektiva, allmänt tillämpliga för sitt användningsändamål, välfungerande, tillförlitliga, användarvänliga och tillgängliga samt tillhandahållas jämlikt inom hela landet.

Servicecentret ska iaktta de beskrivningar och definitioner av den övergripande arkitekturen och interoperabiliteten som i syfte att möjliggöra och säkerställa interoperabiliteten för informationssystemen inom den offentliga förvaltningen har givits med stöd av 7 § i lagen om styrning av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen (634/2011).

Servicecentret ska i utvecklingen av de tjänster det ordnar och upprätthåller beakta de standarder som avses i 6 § i lagen om styrning av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen.

Servicecentret har till uppgift att övergripande ansvara för tjänsterna enligt denna förordning i enlighet med de servicenivåkrav som avtalas i serviceavtalet mellan kunden och servicecentret.

Servicecentret har till uppgift att informera finansministeriet om de åtgärder det vidtar med avseende på ordnande och upprätthållande av de gemensamma informations- och kommunikationstekniska tjänster och de gemensamma integrationstjänster som avses i 3 och 4 § i denna förordning i det fallet att landskapet eller landskapskoncernens dottersammanslutning meddelar servicecentret att de inte anlitar en tjänst.

7 §

Övergångstid för ikraftträdandet av användningsskyldigheten

Landskapet och sådana dottersammanslutningar till landskapskoncernen som inte bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden måste senast den 1 december 2020 ta i bruk de gemensamma informations- och kommunikationstekniska tjänster som avses i 3 § 1 mom. 1–6 punkten och i 2 mom. och de gemensamma integrationstjänster som avses i 4 §.

Landskapet och sådana dottersammanslutningar till landskapskoncernen som inte bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden måste senast den 31 december 2022 ta i bruk de gemensamma informations- och kommunikationstekniska tjänster som avses i 3 § 1 mom. 7 punkten.

8 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den xx xx 20xx.

Helsingfors den xx xx 20xx.

Minister

Föredragande